

Хлівнюк Тетяна Петрівна

Парадигма модернізації соціальної держави: між пострадянськими інститутами та неоліберальними ідеями

УДК 316.334.3:321(477)

DOI [https://doi.org/10.24195/2414-](https://doi.org/10.24195/2414-9616.2026-2.19)

9616.2026-2.19

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу CC BY 4.0

Хлівнюк Тетяна Петрівна

кандидат політичних наук, доцент,
завідувач кафедри соціальної роботи
Одеського національного університету
імені І.І. Мечникова
вул. Дворянська, 2, Одеса, Україна
ORCID: 0000-0002-7636-9088

Статтю присвячено визначенню парадигми модернізації соціальної держави між пострадянськими інститутами та неоліберальними ідеями. Обґрунтовано, що одна із основних причин складнощів у формуванні соціальної держави в Україні полягає у конфлікті між пострадянськими інститутами та неоліберальними ідеями. У процесі трансформації парадигми соціальної держави виникає напруженість та протиріччя між усталеними інститутами, які забезпечують тяглість традицій та новими ідеями, які функціонують у сучасному суспільстві у ідеологічному вимірі.

Метою статті є визначення парадигми модернізації соціальної держави у конфлікті між пострадянськими інститутами та неоліберальними ідеями.

У дослідженні парадигми модернізації соціальної держави, яка створюється у конфлікті між пострадянськими інститутами та неоліберальними ідеями використувались як загальнонаукові (які спираються на низку теоретичних та філософських позицій), формують світоглядні основи дослідження) так і спеціальні методи політичної науки. Основою дослідження парадигми соціальної держави як зіткнення пострадянських інститутів та неоліберальних ідей є конфліктна теорія політичної науки. Конфлікт між пострадянськими інститутами та неоліберальними ідеями визначено як одну із основних причин складнощів у процесі формування парадигми модернізації соціальної держави в Україні.

Визначено, що до основних викликів становлення нової парадигми модернізації соціальної держави відносяться: 1) російсько-українська війна; 2) позиція глобальних економічних (транснаціональних корпорацій) та політичних гравців щодо впровадження моделі «нового колоніалізму»; 3) «хижацькі еліти», які ставлять власний інтерес вище за суспільний (національний) інтерес.

Серед основних векторів модернізації парадигми соціальної держави відзначено необхідність переходу від патерналізму пострадянських інститутів до принципів субсидіарності, підвищення конкурентоспроможності як економічної системи в цілому так і окремих індивідів, адресність соціальної допомоги.

Ключові слова: соціальна держава, парадигма модернізації соціальної держави, політичні інститути, пострадянські інститути, демократія, глобалізація, неоліберальна доктрина, політичні ідеології, політика.

Вступ. У процесі модернізації (тобто переходу від традиційного суспільств до індустріального та постіндустріального внаслідок декількох технологічних революцій) відбувались складні та багатофакторні трансформації інституту соціальної держави. Щоразу після створення у процесі модернізації нових економічних, політичних, демографічних умов внаслідок технологічних пертурбацій відбувалась адаптація, «підлаштовування» соціальних функцій держави до наявного стану речей. У системі модернізації соціальної держави важливу роль відігравали як екзогенні (глобалізація) так і ендогенні (демократизація та ринкові реформи у пострадянських державах) фактори.

У процесі трансформації парадигми соціальної держави виникає напруженість та протиріччя між усталеними інститутами, які забезпечують тяглість традицій та новими ідеями, які функціонують у сучасному суспільстві у ідеологічному вимірі.

У цілому, відбувається перехід від моделі надання державою пасивних виплат населенню до парадигми «активної держави». Остання передбачає стимулювання громадян до працевлаштування

та особистої відповідальності за свій добробут, підвищення пенсійного віку та реформування медичних послуг, індивідуалізацію соціальних послуг, підвищення прозорості та адресності соціальної підтримки, передачу повноважень щодо надання соціальних послуг на місцевий рівень, створення інклюзивних інститутів розвитку.

Погодимось із наступним: «В умовах глобалізації українські політичні цінності зазнали трансформації щодо їх уніфікації, засвоєння нових демократичних способів організації політичної діяльності, дотримання прозорих правил політичної гри тощо. Проте система радянських цінностей, примат колективного над індивідуальним, централізованість державного управління, пасивність громадян, корупція та клієнтелізм перешкоджають сталому розвитку України. Ці дві системи політичних цінностей домінують одна над одною, досить циклічно змінюючись» [4, с. 188].

Перехід від парадигми «держави загального добробуту» до іншої парадигми – держави соціальних інвестицій – характеризується зіткненням діючих інституцій (які чинять опір будь-яким змінам та апелюють до соціального популізму) й неолібе-

ральними ідеями, які стали основою глобалістських рухів і прапором транснаціональних корпорацій.

Усе вищезазначене актуалізує дослідження формування парадигми модернізації соціальної держави, яке відбувається на вістрі протиріч між пострадянськими інститутами та неоліберальними ідеями.

Мета та завдання. Метою статті є визначення парадигми модернізації соціальної держави у конфлікті між пострадянськими інститутами та неоліберальними ідеями. Поставлена мета обумовила наступні завдання дослідження. По-перше, визначити основні вектори модернізації соціальної держави. По-друге, обґрунтувати конфлікт між інститутами та ідеями у процесі формування парадигми соціальної держави. По-третє, визначити виклики для України у процесі формування парадигми соціальної держави між пострадянськими інститутами та неоліберальними ідеями.

Методи дослідження. У дослідженні парадигми модернізації соціальної держави, яка створюється у конфлікті між пострадянськими інститутами та неоліберальними ідеями використовувались як загальнонаукові (які спираються на низку теоретичних та філософських позицій, формують світоглядні основи дослідження) так і спеціальні методи політичної науки. Серед перших слід відзначити методи індукції та дедукції, аналізу та синтезу, діалектичний метод, метод узагальнення тощо. Погодимося із тим, що «...світоглядна парадигма керує напрямом досліджень. Під парадигмою мається на увазі метатеоретична єдність, набір переконань, методів, норм, критеріїв дослідницької діяльності, визнаних науковою спільнотою, які протягом певного часу дають науковому загалу модель постановки проблем та їхнього розв'язання» [6, с. 3003]. Зміни парадигм у дослідженні соціальної держави слід визначити як послідовність таких етапів: 1) позитивістська парадигма; 2) інтерпретативна парадигма; 3) критична парадигма. Конструктивістський підхід до досліджень та реалізації парадигми соціальної держави, який був започаткований у інтерпретативній парадигмі знайшов продовження у критичній парадигмі. Солідаризуємося із наступним: «Критична парадигма – розвивальна (емансипативна), постмодерністська, постструктуралістська. Дослідження розглядаються як упереджений суб'єктивний процес. У межах цієї парадигми дослідники виходять із того, що не існує «справжньої» реальності, наявне лише багатоманіття істин, які індивідуально сконструйовані. Для оцінки розуміння соціального світу дослідники мають залучати учасників до інтерактивного діалогу, щоб проаналізувати та зробити видимими ці соціально сконструйовані реальності» [6, с. 3004]. (с. 3004).

Серед основних методів дослідження слід відзначити синергетичну методологію (аналіз становлення нової парадигми соціальної держави в умо-

вах невизначеності), системний підхід (визначає соціальну державу як систему взаємопов'язаних елементів: соціальна політика, соціальний захист, медицина, освіта, зайнятість населення тощо), порівняльний метод (порівняння основних парадигм соціальної держави у ХХ столітті – ліберальної, скандинавської, корпоративної). Метод історичного інституціоналізму дозволяє визначити залежність пострадянських інститутів від минулого досвіду (пройденого українським суспільством шляху наприкінці ХХ – початку ХХІ століття) та обґрунтувати їх позицію саботування реформ. Для визначення впливу ідей у цілому та ідеології неолібералізму на становлення нової парадигми соціальної держави використовувався метод дискурсивного інституціоналізму.

Основою дослідження парадигми соціальної держави як зіткнення пострадянських інститутів та неоліберальних ідей є конфліктна теорія політичної науки. Адже конфлікт між пострадянськими інститутами та неоліберальними ідеями у процесі становлення нової парадигми соціальної держави є не відхилення від норми, а фундаментальною, постійно діючою формою взаємодії між політичними групами у боротьбі за владу та ресурси, цінності та статус у суспільстві. Конфлікти між цими впливовими групами рушійною силою політичних змін, вони можуть як руйнувати систему (криза), так і сприяти її оновленню.

Результати. На сучасному етапі одним із головним протиріччям у процесі формування парадигми соціальної держави стає конфлікт між пострадянськими інститутами та елітами, які їх створили у власних інтересах та вимогами (багато у чому утопічними) неоліберальної ідеології.

Саме тому модернізацію соціальної держави слід розглядати як складник більш широких трансформацій українського суспільства. Погодимося із наступними інтерпретаціями поняття «модернізації»: «модернізація – це синонім практично всіх прогресивних соціальних змін, у результаті яких суспільство просувалося вперед у своєму розвитку... Сюди, як правило, включаються процеси індустріалізації, урбанізації, раціоналізації, бюрократизації, демократизації, домінуючого впливу капіталізму, розповсюдження індивідуалізму й мотивації успіху, ствердження розуму в науці... термін «модернізація» означає реформи, що проводяться у відсталих чи слаборозвинених суспільствах і до яких вдаються з метою наздогнати передові, найрозвинутіші країни, що існують з ними в одному історичному часі, в рамках єдиного глобального суспільства. В цьому випадку поняття «модернізація» характеризується як особливий процес прискореного розвитку, в ході якого традиційні суспільства стають прогресивними, індустріально розвиненими» [2, с. 62].

Серед ключових факторів модернізації соціальної держави слід відзначити економічні та політичні,

соціальні та демографічні, інституційні та ідеологічні, воєнні тощо. Очевидно, що російсько-українська війна вимагає адаптації моделі соціальної держави до потреб внутрішньо переміщених осіб, родин загиблих, ветеранів та інших осіб, які постраждали від війни. До економічних факторів модернізації соціальної держави слід віднести обмеженість бюджетних ресурсів, зростаючу роль транснаціональних корпорацій та глобальних потуг (США, КНР, Індія, ЄС тощо) на ринках інших країн (як фінансову так і міграційну), необхідність стимулювання економічної активності громадян задля переходу від політики «заміщення втрачених доходів» до (пенсії, соціальні виплати) до інвестування в людський капітал. Цей процес потребує урахування демографічних факторів (старіння населення, міграція, внутрішнє переміщення осіб), зміни структури ринку праці та зайнятості (зростання прекарізації) в умовах цифровізації суспільних відносин. Збільшується навантаження на систему пенсійного забезпечення, охорону здоров'я.

Парадигма модернізації соціальної держави в Україні формується в умовах гострої суперечності між тяглістю пострадянських інститутів та впливом неоліберальних ідей.

Солідаризуємось із наступною думкою: «Парадигма модернізації базується на декількох постулатах, найважливішими з яких є такі: а) сучасною чи розвинутою може вважатися країна з високим рівнем індустріалізації та інформатизації, стійким економічним розвитком, високим рівнем та якістю життя населення; розвинутими управлінськими та політичними структурами; диференційованою професійно-галузевою структурою населення, зайнятого переважно в промисловості, науці та сфері обслуговування; великою вагою «середнього» класу в системі соціальної стратифікації; значним впливом факторів «громадянського суспільства» в політичному житті тощо; б) ті суспільства чи країни, які не відповідають цим умовам, належать або до традиційних, або до перехідних» [2, с. 64].

З одного боку, пострадянські інститути стають на заваді модернізації соціальної держави, враховуючи минулий досвід (тобто «пройдений ними шлях»). З іншого боку, неоліберальна доктрина, як ідейна рушійна сила глобалізації, не враховує складнощі перехідного періоду в Україні. Вона також не відповідає вимогам поствоєнного відновлення та соціального захисту населення, яке постраждало під час війни. Зокрема, П. Бурдье, критикуючи ідеологію неолібералізму, зазначає: «Як прагне презентувати домінуючий дискурс, економічний світ є чистим і досконалим порядком, який невблаганно розгортає логіку своїх передбачуваних наслідків і спонукає придушувати усі порушення санкціями, які сам нав'язує або автоматично, або, що більш звично, за посередництвом власних озброєних філіалів, на кшталт Міжнародного валют-

ного фонду (МВФ) і Організації економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР) та політики, яку вони впроваджують: зменшення оплати праці, зменшення громадських витрат та збільшення гнучкості праці. Чи правий домінуючий дискурс? А якщо насправді цей економічний порядок не більше, ніж виконання утопії – утопії неолібералізму – таким чином перетвореної на політичну проблему? Такої утопії, що з допомогою економічної теорії, яку вона ж проголошує, успішна в представленні себе як наукового опису реальності?» [1].

В українських медіа також неодноразово з'являлась обґрунтована критика неолібералізму. Наприклад, у статті із промовистою назвою «Ідеологія неолібералізму – корінь всіх наших проблем» зазначається: «Неолібералізм: ви знаєте, що це? Його анонімність є одночасно симптомом і причиною його сили. Він відіграв головну роль у вражаючому розмаїтті криз: фінансовий обвал 2007–2008 років, офшоризація багатства і влади, про які панамські документи пропонують нам лише побіжний погляд, повільний колапс державної системи охорони здоров'я та освіти, повернення дитячої бідності, епідемія самотності, крах екосистем...» [5].

До неоліберальних ідей, які у певний період забезпечили модернізаційний ривок капіталізму та західних демократій слід віднести: 1) економічні та політичні свободи, створення умова для вільної конкуренції та підприємництва; 2) зменшення ролі держави, обмеження втручання уряду у бізнес; 3) приватизація; 4) зменшення соціальних витрат (обмеження державного фінансування освіти, медицини тощо); 5) захист прав власності.

Модернізації, як відповідності вимогам часу, потребують не лише пострадянські інститути, а й ідеї неоліберальної доктрини. Зокрема, йдеться не про те, аби відмовитись від вільного ринку, приватної власності, дерегуляції та політичної й економічної конкуренції. Слід безумовно погодитись із тим, що «політика приватизації державної власності, лібералізації цін, дерегуляції ринків та згортання соціальної держави пов'язана з неоліберальною ідеологією владних еліт, що слідували вказівкам міжнародних фінансових інституцій (насамперед МВФ і Світового банку). Неоліберальна ідеологія встановлює обов'язковий причинно-наслідковий зв'язок між «економічними свободами», тобто «звільненням» ринкової економіки від державного регулювання, яке нібито шкодить її ефективності, та «політичними свободами», які забезпечують інституції ліберальної демократії» [3].

Головним принципом модернізації парадигми соціальної держави вбачається не перегляд цих фундаментальних засад ринкової економіки, а їх спрямування на розвиток економіки в інтересах українського суспільства, а не лише глобальних економічних та політичних гравців, які отримують надприбутки.

Щодо української специфіки неолібералізму, то погодимось із наступним: «Реально існуючий» неолібералізм співвідноситься з неоліберальною ідеологією аналогічно до того, як «реально існуючий соціалізм» співвідноситься з марксизмом. З матеріалістичної перспективи ідеологія не може бути основним критерієм характеристики того чи іншого явища; матеріальна практика та її наслідки завжди пріоритетніші» [3].

Тобто, наскільки практика діяльності радянських (1922–1991 рр.) та пострадянських (1992–2022 рр.) інститутів пов'язана із марксизмом та соціалістичною доктриною, настільки ж практика впровадження «неоліберальних реформ» відноситься до доктрини неолібералізму.

Саме тому парадигма модернізації має містити як реінституціоналізацію системи пострадянських інститутів так і перегляд ідеології соціальної держави. До основних напрямків (векторів) парадигми модернізації соціальної держави слід віднести: 1) перехід від патерналізму пострадянських інститутів до принципів субсидіарності в аспекті стимулювання індивідуальної підприємницької активності, відповідальності та самореалізації особистості; 2) активізація інвестицій у соціальний капітал, освіту задля підвищення конкурентоспроможності як економічної системи в цілому так і окремих індивідів; 3) адресність соціальної підтримки та допомоги.

Солідаризуємось із тим, що у сучасному політичному дискурсі «...розуміння соціальної держави відображає світову тенденцію до відмови від ідеї держави загального добробуту, коли утверджується європейська тенденція до формування сервісної держави, що гарантує найнеобхідніші соціальні права. Адже в умовах економічної кризи, глобальних викликів XXI ст. держава не в змозі брати на себе повну відповідальність за добробут особи, а у межах принципу субсидіарності перекладає частину функцій на бізнес, інститути громадянського суспільства. Сучасне розуміння й визначення соціальної держави має наповнюватися новими конструктами («забезпечення екологічної безпеки», «гарантування конкуренції та розвитку особистої ініціативності громадян щодо забезпечення власного добробуту», «розвиток соціального партнерства», «активна взаємодія з інститутами громадянського суспільства» тощо), а найголовнішим завданням сучасної соціальної держави стає забезпечення максимально сприятливих умов для самореалізації особистості» [7, с. 207].

Наразі в Україні наявна небезпека демотивації малого та середнього бізнесу (основи середнього класу) та тінізації економіки внаслідок гібридного поєднання пострадянських інститутів та неоліберальної практики реформ.

Висновки. Відтак, конфлікт між пострадянським інститутами та неоліберальними ідеями визначено як одну із основних причин складнощів у процесі

формування парадигми модернізації соціальної держави в Україні. Зауважимо, що цей конфлікт має уявний характер, адже пострадянські інститути у своїй діяльності намагаються не слідувати ідеологічним доктринам, а максимізувати власний ресурс (економічний, соціальний, бюрократичний) змагаються за престиж та владу. Водночас, практика впровадження реформ в Україні далека від основних постулатів неоліберальної доктрини, хоча й приховується за неоліберальною риторикою.

Визначено, що до основних викликів становлення нової парадигми модернізації соціальної держави відносяться: 1) російсько-українська війна; 2) позиція глобальних економічних (транснаціональних корпорацій) та політичних гравців щодо впровадження моделі «нового колоніалізму»; 3) «хижацькі еліти», які ставлять власний інтерес вище за суспільний (національний інтерес).

Серед основних векторів модернізації парадигми соціальної держави відзначено необхідність переходу від патерналізму пострадянських інститутів до принципів субсидіарності, підвищення конкурентоспроможності як економічної системи в цілому так і окремих індивідів, адресність соціальної допомоги.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бурдые П. Сутність неолібералізму. *Спільне*. 24 листопада 2010 року. URL: <https://commons.com.ua/uk/pyer-burdye-sutnist-neoliberalizmu/>
2. Данильян О. Г. Концепція модернізації як теоретична модель розвитку посттоталітарних країн. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2007. Випуск 13. С. 61–70. URL: <https://dspace.nlu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/706a6fa9-68f0-4c27-a813-9d0e91463466/content>
3. Іщенко В. Неолібералізм з українською специфікою. *Спільне*. 6 травня 2013 року. URL: <https://commons.com.ua/uk/neoliberalizm-z-ukrayinskoju-spetsifi/>
4. Меньшеніна А. Є. Трансформація політичних цінностей в умовах постмодерну: дис. ... канд. політ. наук (д-ра філософії): 23.00.01 – теорія та історія політичної науки. Київ : Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, 2021. URL: https://pnu.edu.ua/images/file/vidil_aspirant/dicer/D_26.053.12/Menshenina.pdf
5. Монбіо Дж. Ідеологія неолібералізму – корінь всіх наших проблем. *Збруч*. 27 квітня 2016 року. URL: <https://zbruc.eu/node/50797>
6. Семігіна Т. Чи завжди цифри мають значення: огляд парадигм дослідження у соціальній роботі. *Траекторія науки: міжнародний електронний науковий журнал*. 2020. Том 6. № 7. URL: <https://pathofscience.org/index.php/ps/article/view/758/739>
7. Хома Н. Соціальна держава третього тисячоліття: модернізована модель. *Наукові записки ІПіЕПД ім. І.Ф. Кураса НАН України*. 2014. Випуск 3 (71). С. 205-215. URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/homa_sotsialna.pdf

REFERENCES:

1. Bourdieu, P. (2010). Sutnist neoliberalizmu [The essence of neoliberalism]. Spilne, November 24. Available at: <https://commons.com.ua/uk/pyer-burdye-sutnist-neoliberalizmu/> [in Ukrainian].
2. Danylian, O.H. (2007). Kontseptsiiia modernizatsii yak teoretychna model rozvytku posttotalitarnykh krain [The concept of modernization as a theoretical model for the development of post-totalitarian countries]. Derzhavne budivnytstvo ta mistseve samovriaduvannia, iss. 13, pp. 61–70. Available at: <https://dspace.nlu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/706a6fa9-68f0-4c27-a813-9d0e91463466/content> [in Ukrainian].
3. Ishchenko, V. (2013). Neoliberalizm z ukrainskoiu spetsyfikoju [Neoliberalism with Ukrainian specificity]. Spilne, May 6. Available at: <https://commons.com.ua/uk/neoliberalizm-z-ukrayinskoyu-spetsyfi/> [in Ukrainian].
4. Menshenina, A.Ye. (2021). Transformatsiia politychnykh tsinnosti v umovakh postmodernu [Transformation of political values under conditions of postmodernity]. Candidate's thesis (PhD in Political Science). Kyiv: Natsionalnyi pedahohichnyi universytet imeni M. P. Drahomanova. Available at: https://npu.edu.ua/images/file/vidil_aspirant/dicer/D_26.053.12/Menshenina.pdf [in Ukrainian].
5. Monbiot, G. (2016). Ideolohiia neoliberalizmu – korin vsikh nashykh problem [The ideology of neoliberalism is the root of all our problems]. Zbruch, April 27. Available at: <https://zbruc.eu/node/50797> [in Ukrainian].
6. Semyhina, T. (2020). Chy zavzhdy tsyfry maiut znachennia: ohliad paradyhm doslidzhennia u sotsialnii roboti [Do numbers always matter: a review of research paradigms in social work]. Traiektoriia nauky: mizhnarodnyi elektronnyi naukovyi zhurnal, vol. 6, no. 7. Available at: <https://pathofscience.org/index.php/ps/article/view/758/739> [in Ukrainian].
7. Khoma, N. (2014). Sotsialna derzhava tretoho tysiacholittia: modernizovana model [The social state of the third millennium: a modernized model]. Naukovi zapysky IPIEND im. I.F. Kurasa NAN Ukrainy, iss. 3 (71), pp. 205–215. Available at: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/homa_sotsialna.pdf

The paradigm of welfare state modernization: between post-soviet institutions and neoliberal ideas

Khlivniuk Tetiana Petrivna

Candidate of Political Sciences, Associate Professor,
Head of the Department of Social Theories
Odesa I. I. Mechnikov National University
Dvorianska Ave., 2, Odesa, Ukraine
ORCID: 0000-0002-7636-9088

The article is devoted to defining the modernization paradigm of the social state between post-Soviet institutions and neoliberal ideas. It is substantiated that one of the primary reasons for the difficulties in forming a social state in Ukraine lies in the conflict between post-Soviet institutions and neoliberal ideas. In the process of transforming the social state paradigm, tension and contradictions arise between established institutions, which ensure the continuity of traditions, and new ideas that function in modern society within the ideological dimension.

The purpose of the article is to determine the modernization paradigm of the social state in the conflict between post-Soviet institutions and neoliberal ideas.

In researching the modernization paradigm of the social state, which is shaped in the conflict between post-Soviet institutions and neoliberal ideas, both general scientific methods (relying on a range of theoretical and philosophical positions, forming the worldview foundations of the study) and special methods of political science were utilized. The basis of the study of the social state paradigm as a clash of post-Soviet institutions and neoliberal ideas is the conflict theory of political science.

The conflict between post-Soviet institutions and neoliberal ideas is identified as one of the main causes of complications in the process of forming the modernization paradigm of the social state in Ukraine.

It is determined that the main challenges to establishing a new modernization paradigm of the social state include: 1) the Russian-Ukrainian war; 2) the stance of global economic (transnational corporations) and political players regarding the implementation of a “new colonialism” model; 3) “predatory elites” who prioritize their own interests over the public (national) interest. Among the main vectors for modernizing the social state paradigm, the necessity of transitioning from the paternalism of post-Soviet institutions to the principles of subsidiarity, increasing the competitiveness of both the economic system as a whole and individuals, and the targeted nature of social assistance are noted.

Key words: social state, modernization paradigm of the social state, political institutions, post-Soviet institutions, democracy, globalization, neoliberal doctrine, political ideologies, politics.

Дата першого надходження статті до видання: 17.03.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 20.04.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 21.05.2026